

LUND UNIVERSITY

Osteologisk analys av benmaterialet från Vintrie Park

Område C3, Bunkeflo socken, Malmö

Boethius, Adam

2009

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Boethius, A. (2009). *Osteologisk analys av benmaterialet från Vintrie Park: Område C3, Bunkeflo socken, Malmö*. (Reports in Osteology; Vol. 2009, Nr 2). Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Osteologisk analys av benmaterialet från Vintrie Park

– område C3, Bunkeflo socken, Malmö

Uppdrag Osteologi
Institutionen för Arkeologi och Antikens historia
Lunds Universitet

Adam Boëthius
2009

Uppdrag osteologi
Institutionen för arkeologi
och antikens historia
Lunds universitet
Box 117
221 00 Lund
Telefon 046 – 222 79 42
osteologiuppdrag@ark.lu.se

Reports in osteology 2009:2

Osteologisk analys av benmaterialet från Vintrie Park – område C3, Bunkeflo socken, Malmö

<http://www.ark.lu.se/forskning/osteologisk-uppdragsforskning/>

Författare: Adam Boëthius

Grafisk form: Adam Boëthius

Omslagsbild: Bränd tredje-falang från häst. Foto: Adam Boëthius

Uppdragsgivare: Sydsvensk arkeologi

© Sydsvensk arkeologi & Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet
2010

Inledning

Den osteologiska analysen behandlar benmaterialet från tre anläggningar preliminärt daterade till yngre bronsålder – äldre järnålder. Anläggningarna ligger relativt välavgränsat i tid och rum och antas härröra från en gård/gårdsfas. Då materialet är begränsat i sin karaktär är det svårt att göra stora analyser på materialet och fokus ligger i att göra en grundläggande analys där artfrekvens, elementfördelning samt övrig information presenteras.

Material och metod

Materialet består av drygt ett halvt kg ben (542 g) fördelat på 246 fragment. Av dessa bestod 362 g och 182 fragment av brända ben.

Tab.1. Förteckning över benmaterialet fördelat på de tre olika anläggningarna

Anläggning	Antal fragment	Andel bestämda (fragment)	Vikt (g)	Andel bestämda (vikt)	Andel brända	Andel gnag	Medelvikt/ bestämt	Medelvikt/ obestämt
AG1039	45	27%	133,8	72%	13%	7%	8	1
AG1938	24	25%	36,5	58%	4%	4%	3,5	0,9
A111	177	15%	371,7	37%	98%	1%	5,3	1,6

Materialets fragmenteringsgrad förefaller relativt varierande. Där finns många fragment som är ganska hela och en hel del som krossats till mindre delar. I anläggning A111 förefaller benen ha varit relativt hela vid nerläggning, men har sedermera splittrats med tidens gång och då de grävdes fram. Detta gör av att det varit nödvändigt att pussla samman och limma ihop fragmenten för att kunna identifiera dem. Benen i denna anläggning har i huvudsak blivit brända, vilket gjort dem hårda, men sköra och därför lätta att slå sönder när man gräver fram dem. Färgen på de brända benen har nästan uteslutande varit svart. Detta indikerar en relativt kortvarig och låg förbränningstemperatur vilket i sin tur innebär att benen utsatts för ofullständig reducering och kalcinering. Benen har således inte börjat krympa.

Benen har utsatts för en varierande men generellt sett relativt låg grad av weathering, vilket innebär att de inte legat exponerade på ytan under en lång period innan de överlagras. Medelvärde för graden av weathering i de olika anläggningarna varierar från 1,1 i AG1039 till 1,7 i AG1938 och slutligen 1,5 i A111. Det går dock inte att studera weathering på brända ben, vilket gör att det i den sistnämnda anläggningen enbart kan baseras på två obrända fragment. Även gnagmärken ger en indikation på hur länge benen legat exponerade och som

synes i tabell 1 ovan har relativt många utsatts för hundgnag, vilket innebär att de legat åtkomliga för hundar att gnaga på en viss tid och är således inte deponerade direkt efter att köttet förtärts.

Inga könsbedömningar har varit möjliga att utföra på materialet och de åldersbedömningar som är gjorda har uteslutande kunnat göras på benens epifysstatus vilket baseras på Habermehl 1961, måtten är tagna enligt Von den Driesch 1976. Bestämning av ben från får och get har gjorts enligt kriterier från Boessneck *et al* (1964).

Djuren i de olika anläggningarna

AG1039

Nötkreatur (*Bos taurus*)

Totalt fanns sju fragment av nötkreatur i anläggningen vilket utgör 58 % av den totala mängden bestämda ben i gropen. Anatomiskt sett fördelar sig benen över hela kroppen med representation från delar av kraniet, en tand, strålbenet, lårben, skenben samt mellanfotsben. Två av benen ger indikationer om åldern på de slaktade djuren, mellanfotsbenen har en sluten epifys, vilket betyder att djurets blev äldre än tre år. Tandens som hittas är en fullt bildad men osliten mjölktaand vilket betyder att det rör sig om en ung kalv. Ett av skenbensfragmenten uppvisar också skärspår som har uppkommit då man skurit av köttet från benet. Detta ben är också lite svett av elden man förmodligen tillagat köttet över.

Nötkreaturen från platsen förefaller väldigt småväxta i klass med senare medeltida nötkreatur kända för att vara väldigt små. Ett fragment, mellanfotsbenet, har varit intakt i den nedre delen och således har en storleksjämförelse kunnat göras, vilket indikerar en storlek till och med mindre än senare medeltida kor. Detta i sig är inte uppseendeväckande då nötkreatur i allmänhet var väldigt små under yngre bronsålder – äldre järnålder och kunde generellt sett vara lika stora och ibland även mindre än sina medeltida efterföljare (Møhl 1957:39).

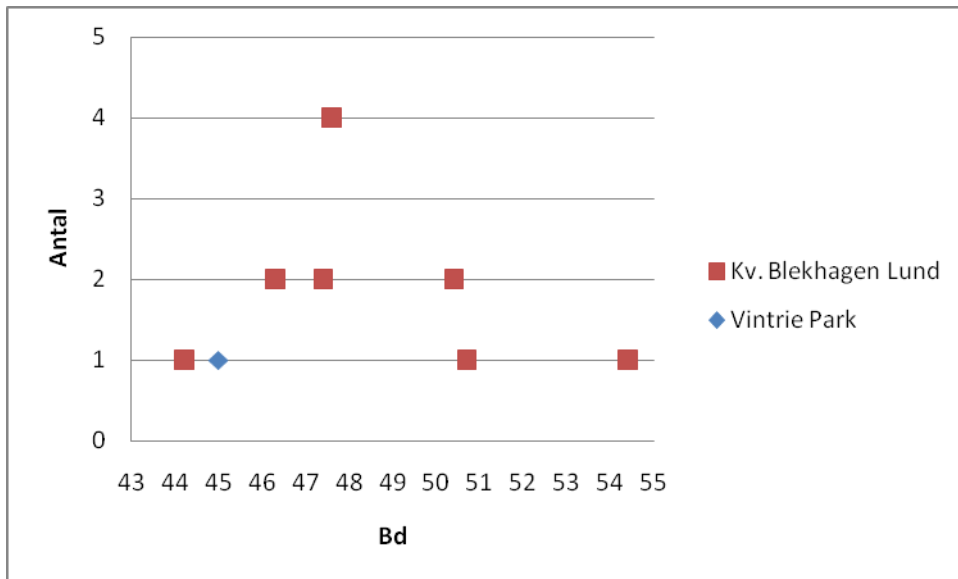

Fig1. Storleksjämförelse mellan mellanfotsbenet från nötkreatur från Vintrie Park jämfört med de medeltida nötkreaturen från Kv. Blekhagen i Lund (Magnell in prep.) Måtten i mm avser bredden på den distala ledytan.

Får/Get (*Ovis aries/Capra hircus*)

Sammanlagt fyra fragment från denna kategori återfinns i materialet vilket utgör 33 % av den totala mängden bestämda ben. Benen är fördelade på med tre mellanfotsfragment och ett fragment från ett lårben.

Svin (*Sus scrofa/domesticus*)

Enbart ett svinfragment hittas o gropen, ett höger vadben.

Övrigt

De ovanstående arterna var de enda ben som kunde artbestämmas från anläggningen, i övrigt fanns mest småfragment som inte gick att bestämma. Det fanns dock två fragment av ornerat horn som dessvärre inte gick att säkert artbestämma, med allra största sannolikhet rör det sig dock om kronhjort men skulle även kunna vara ett annat hjortdjur. Ornamentiken består av små cirkulära bormärken som förefaller täcka hornets yta. Dessvärre har benet gått sönder vid utgrävningen vilket kan iakttas på benets brottyta och den del som hör samman med benet är ej tillvaratagen.

Fig. 2. Ornerat ben från AG1039. Se appendix för närbild. Foto Adam Boëthius.

AG1938

Nötkreatur (*Bos taurus*)

I anläggningen hittas tre nötfragment vilket utgör hälften av de identifierade benen i anläggningen. De består av två kraniefragment samt andra tåbenet från bakfoten. Epifyserna på tåbenet är fastvuxna vilket indikerar en ålder över 1,5 år.

Får/Get (*Ovis aries/Capra hircus*)

De övriga tre identifierbara fragmenten från anläggningen härstammar från får/get och består av ett skulderblad från ett får, ett revben samt del av ett bäckenben från ett får/get. Varken skulderbladet eller bäckenbenet är sammanvuxet vilket betyder att de härrör från ungdjur yngre än sex månader.

A111

Denna anläggning har genererat flest ben i fråga om både vikt och antal fragment. I anläggningen påträffas tre olika arter nötkreatur, får/get samt häst.

Nötkreatur (*Bos taurus*)

Nötbeneden utgörs av två obrända fragment av en underkäke. Båda fragmenten är utsatta för gnag.

Får/Get (*Ovis aries/Capra hircus*)

Får/get är representerad i form av en obränd, lätt sliten, tand (andra molaren) från överkäken.

Häst (*Equus caballus*)

Häst är den dominerande arten i anläggningen och utgör närmare 90 % av de bestämda fragmenten. Samtliga hästben är brända och ingen annan art från anläggningen uppvisar spår efter att ha utsatts för eld. Av de sammanlagt 23 hästfragmenten som kunnat identifieras finns tre fragment med fastvuxen epifys, två revben samt ett skulderblad, vilket indikerar att hästen i anläggningen uppnått fullvuxen ålder. Inga fragment överlappar varandra varpå det rör sig om minst en häst, men det kan inte uteslutas att benmaterialet kan komma från fler än en individ. Elementfördelningen ger intryck av att stora delar av hästkroppen fanns representerad vid depositionen i och med att mindre fragment hittas från stora delar av kroppen. Fynd av hästben är inget ovanligt från yngre bronsålder och det finns andra material som exempelvis Hötofta där hästen är det näst mest frekventa djuret (Stjernquist 1969).

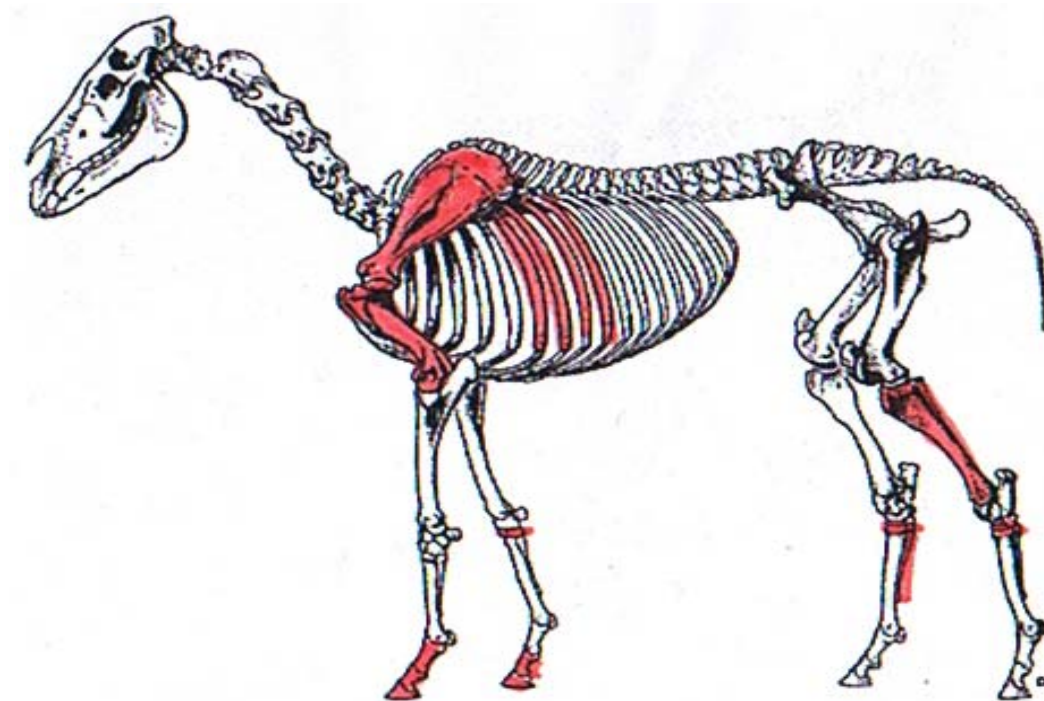

Fig.3. Illustration över de kroppsregioner från hästkroppen som finns representerade i anläggningen.

Det finns även andra snarlika exempel med deponerade hästar från bland annat Kristianstadstrakten, Snåarp, där lämningar från en äldre häst hittas deponerad i en grop. Dessa ben var dock inte brända och till skillnad från hästbenen från Vintrie Park uppvisar de spår efter styckning om än inte från filéning (Magnell 2004). Troligtvis har dock hästen från Vintrie Park också förtärts då detta var det vanligaste tillvägagångssättet. Man födde dock inte upp hästar för köttets skull varpå man förväntar sig att finna resterna av äldre uttjänta djur som inte längre kunnat användas som rid/dragdjur och man därför låtit slakta och konsumera köttet på dem. Detta stämmer väl överens med hästen från denna lokal då alla åldersindikationer tyder på att det rör sig om en fullvuxen häst. Varför hästbenen är svartbrända och att inga andra arter förefaller eldpåverkade kan dock inte avgöras.

Litteraturlista

Boessneck, J, Muller, H-H. & Teichert, M. 1964. Osteologische Unterscheidungsmerkmale zwischen Schaf (*Ovis aries* Linné) und Ziege (*Capra hircus* Linné). *Kühn-Archiv* 78: 1-129.

Driesch, A. von den. 1976. *Das Vermessen von Tierknochen aus vor- und Frühgeschichtlichen Siedlungen*. München.

Habermehl, K, H. 1961. *Die Alterbestimmung bei Haustieren, Pelztieren und beim Jagdbaren Wild*. Berlin & Hamburg.

Magnell, O. 2004. Osteologiskt material. I: Edring, A. Snåarp. En boplats från yngre bronsålder/förromersk järnålder. Arkeologisk undersökning 2000. *Regionmuseet Kristianstad/ Landsantikvarien i Skåne. Rapport* 2004:1: 154-170.

Magnell, O. In prep. *Djur, mat och avfall. Analys av djurbenen från Kvarteret Blekhagen*. Lund

Møhl, U. 1957. Zoologisk gennemgang af knoglematerialet fra Jernalderbopladserne Dalshøj og Sorte Muld. Bornholm. I Klindt-Jensen, O. *Bornholm i folkevandringstiden og forudsætningerne i tidlig jernalder*. København.

Stjernquist, B. 1969. Beiträge zum Studium von Bronzezeitlichen Siedlungen. Mit Beiträgen von J. Lepiksaar und H. Hjelmqvist. *Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8°. N° 8*. Lund.

Appendix

Dokumentation av de olika anläggningarna

Anläggning A111

Art	Element	Del	Sida	Vikt	Ålder	Mått
Nöt (Bos taurus)	Mandibula	pr cor	sin	4,9		
Nöt (Bos taurus)	Mandibula	ram	sin	10,4		
Får/Get (Ovis aries/Capra hircus)	Dentes	M2+	dex	1,9		
Häst (Equus caballus)	Phalanx 1	di lat/med		3		
Häst (Equus caballus)	Costae	cor		1,1		
Häst (Equus caballus)	Costae	cor		1,8		
Häst (Equus caballus)	Costae	cap	sin	2,1	fuc	
Häst (Equus caballus)	Costae	cap	dex	1,6	fuc	Bp=47,12
Häst (Equus caballus)	Metatarsus 4	px	dex	4,7		
Häst (Equus caballus)	Tarsocentrale		sin	4,6		
Häst (Equus caballus)	Phalanx 2	px lat/med		10,5		
Häst (Equus caballus)	Phalanx 3	di		5,5		
Häst (Equus caballus)	Phalanx 3	1/2		13,3		
Häst (Equus caballus)	Phalanx 2	di		3,9		
Häst (Equus caballus)	Humerus	dph, for		4		
Häst (Equus caballus)	Scapula	spi		4,3		
Häst (Equus caballus)	Scapula	spi		2,3		
Häst (Equus caballus)	Scapula	glen	sin	17,7	fuc	
Häst (Equus caballus)	Scapula	tub supra glen	sin	8,3		
Häst (Equus caballus)	Scapula	glen, tub supra glen	dex	5,1		
Häst (Equus caballus)	Scapula	glen		3,6		
Häst (Equus caballus)	Scapula	tub supra glen	dex	2,7		
Häst (Equus caballus)	Carpale 3		sin	3,3		
Häst (Equus caballus)	Tibia	dph cau		3,8		
Häst (Equus caballus)	Scapula	margo cra	dex	9,2		
Häst (Equus caballus)	Tarsale 4	px	sin	3,7		

Anläggning AG1039

Art	Element	Del	Sida	Vikt	Ålder	Mått
Nöt (Bos taurus)	Tibia	dph		5,8		
Nöt (Bos taurus)	Tibia	dph cau		3,1		
Nöt (Bos taurus)	Radius	dph		3,2		
Nöt (Bos taurus)	Cranium	zyg, orb	dex	1	fui-lakrimale	
Nöt (Bos taurus)	Dentes	p2+	dex	4,4	u	
Nöt (Bos taurus)	Femur	dph, cau, foramen femori	dex	29,7		
Nöt (Bos taurus)	Metatarsus	di	sin	40,9	fuc	Bd=44,7
Får/Get (Ovis aries/Capra hircus)	Metacarpus	dph cra		1		
Får/Get (Ovis aries/Capra hircus)	Metacarpus	dph, lat px		2,2		
Får/Get (Ovis aries/Capra hircus)	Metacarpus	dph cra		3,3		
Får/Get (Ovis aries/Capra hircus)	Femur	dph	dex	0,4		
Svin (Sus scrofa/domesticus)	Fibula	dph	dex	0,8		

Anläggning AG1938

Art	Element	Del	Sida	Vikt	Ålder
Nöt (Bos taurus)	Cranium	zyg, orb	sin	2,6	
Nöt (Bos taurus)	Phalanx 2	post, di + px med		8,3	fuc
Nöt (Bos taurus)	Cranium	temp, crista temp	dex	6,7	
Får (Ovis aries)	Scapula	coll, cap	sin	1	fui
Får/Get (Ovis aries/Capra hircus)	Costae	cor		0,9	
Får/Get (Ovis aries/Capra hircus)	Coxae	il	dex	1,5	juv.

Närbild på det ornerade hornet i anläggning AG1039. Foto: Ulf Stige

